

A tápiószelei múzeumot alapító Blaskovich János

A tápiószelei múzeum alapításában Blaskovich Jánosnak (1883–1967) alapvető szerepe van, mivel fivérével, Györggyel együtt (1878–1960) családi gyűjteményükre alapozva hozták létre 1952-ben azt az állami közgyűjteményt, amely ma az ország egyetlen köznemesi kúria-múzeuma.

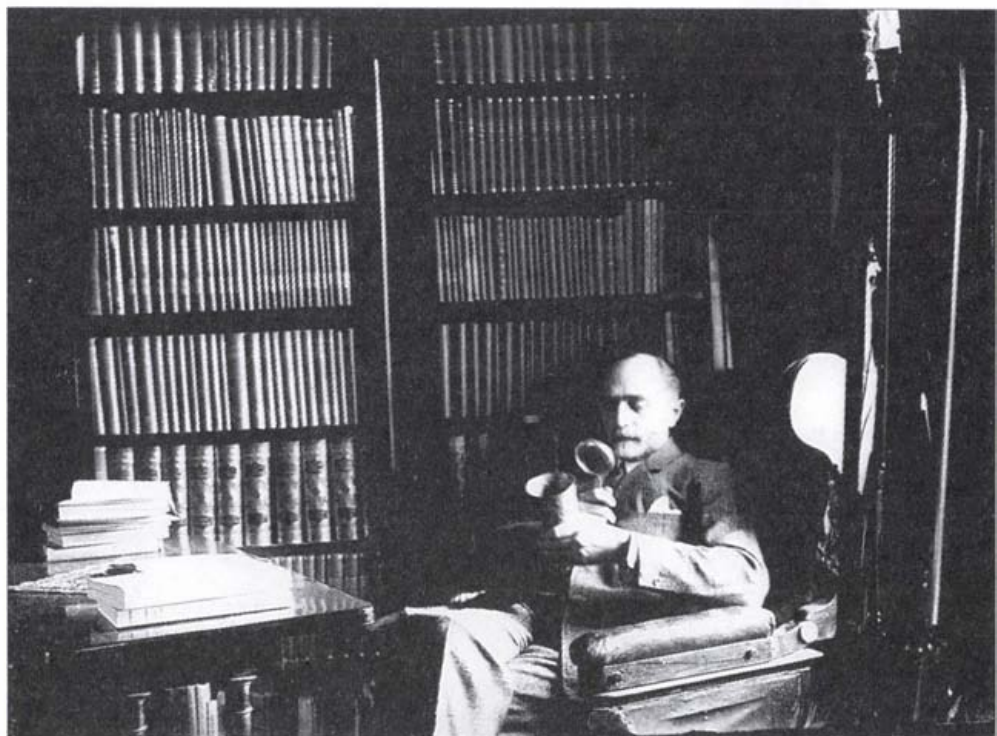
A tápiószelei múzeum története mindössze fél évszázadot ölel fel, de kialakulása a XIX. század magyar reformtörekvéseinek jelentőséget tulajdonító nemzeti gondolat szellemében fogant. A terv gyökere a nagyszülő, Blaskovich Gyula korára, a XIX. század első felére nyúlik vissza. Heves megye alispánjaként ő teremtette meg a családi magángyűjtemény alapjait az-zal, hogy festményeket, metszeteket és egy lószerszámot vásárolt Pyrker egri érsek hagyatékából. Blaskovich Gyula (1806–1850) az 1840-es években költözött a Heves megyei Erk településre. Blaskovich táblabíró így dolgozott Heves megye közigazgatásában: járási szolgabíró, másod és első alispán, majd Kossuth által kinevezett főispán volt.

Blaskovich János 1883. április 1-jén született a Heves megyei Erk községben. A család 1884-ben elköltözött Erkről, kisebb szegedi kitérő után 1887 és 1901 között – a művésztelepéről híressé vált – Nagybányán telepedett meg. Blaskovich János itt végezte elemi és középis-kolai tanulmányait, majd 1904 és 1906 között a magyaróvári mezőgazdasági akadémia hallgatója volt. Édesapját már a századelőn foglalkoztatta az a gondolat, hogy a Felső-Tisza-vidékéről rokonai közelébe, a Tápió mentére költözzön vissza. Ez már csak Blaskovich Gyula (1843–1911) halála után valósult meg. Blaskovich János édesanyjával és fivérével együtt 1912-ben költött Tápiószeleire. E Tápió menti településre nemcsak a már két nemzedék által gyarapított műgyűjteményt hozták magukkal, hanem a múlt emlékei, művészeti értékei iránti tiszteletet is. Birtokaik bevételeiből és saját jövedelmükből szigorú takarékoskodással különítették el azt az összeget, amit a családi kollekciónak gyarapítására és a régészeti ásatásokra fordítottak.

A testvérpár kisebb birtokot vásárolt Tápiószentmárton sőregi és göbolyjárásai részén. Blaskovich György 1914-ben megvásárolta Blaskovich Antal tápiószentmártoni belsőségének egy részét is. E birtokok révén sok időt töltöttek a Tápió menti településen, megismerték annak határát. Határbejárásaik során figyeltek fel Tápiószentmártonban egy domborulatra, amit – jó szemmel – nem szél fújta halomnak, hanem halomsírnak vélték.

Blaskovich János 1923-ban írta meg e helyről alkotott feltételezését az *Attila városa* című saját kiadású füzetében. Blaskovich János egy korabeli leírás alapján Attilának és a bizánci követtségnek 448-ban lezajlott találkozási helyét – saját számításai, elgondolásai alapján – a Tápió menti vidéken feltételezte. A történelem során sokan és sokfelé keresték Attila székhelyét, hiszen csak az bizonyos, hogy fél évszázadig a hun birodalom központja a Kárpát-medencében volt. A legfrissebb kutatások alapján Attila fapalotáját a Tápió mentén nem kereshetjük. Blaskovich János 80 éve írt hipotézise a mai számítások, régészeti kutatások szerint nem állja meg a helyét, de gondolatai mindenképpen tanulságosak.

Blaskovich János 1923-ban nyomtatásban megjelentetett elméletének hatása sokkal fontosabb, hiszen a Magyar Nemzeti Múzeum ez alapján figyelte fel a területre. Blaskovich Aladár földbirtokos megfinanszírozta a régészeti feltárást. 80 éve e munkálatok során találták meg a Tápió-vidék régmúltját fémjelző legértékesebb leletet, a *szkíta aranyzarvast*. Egy tűzpad szélén, 1,2 m mélységből került elő összehajtott állapotban az elektron pajzsdísz. Ugró szarvas mintázata a szkíta kori fémművesség remeke. Hossza 23,2 cm, legnagyobb magassága 9 cm, súlya 0,9 gr. Anyagát tekintve 51,17% ezüst, 46,98% arany, 1,63% réz, 0,03% vas. Ézüsttartalma miatt nevezik elektronnak. Ilyenfajta alakokat nagy számban találtak a dél-oroszországi és a Kaukázustól északra elterülő vidék kurgánjaiban (magyarul kunhalom). A tápiószentmártoni aranyzarvas technikai kivitel és művészi ábrázolás tekintetében e darabokkal veszi fel a versenyt. A Kr. e. V. századból való, lemezből domborított elektron szarvast Blaskovich Aladár a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta, ma is megtekinthető az állandó régészeti kiállításban (galvanomásolatát a tápiószelei múzeum őrzi).

Blaskovich János (1883–1967) a tápiószélei múzeum megalapítója (Gócsa Mihály reprodukciója)

Blaskovich Múzeum nappali szoba (Gócsa Mihály felvétele)

A Magyar Nemzeti Múzeum tápiószentmártoni eredményes régészeti feltárásának másik hozadéka az, hogy a Blaskovich fivérek tudatosan keresték a szkíták (és településük) nyomát. Régészeti kutatómunkájuk eredménye a tápiószelei szkítakori temető felfedezése és feltárásának megszervezése. Az 1938 és 1953 között folyt munkálatokat ismét az ország első múzeumának régészei irányították. A temető 455 feltárt sírja máig a korszak egyik legnagyobb, hiteles leletgyűjtése. A feltárt anyag jelentősége, hogy általa elsőként sikerült bebizonyítani, hogy a Kárpát-medencében a szkíták a meglepedett népcsoportok közé tartoztak.

Blaskovich János régészeti kutatómunkája mindenképpen példaértékű, hiszen felhívta a figyelmet a föld alatt lévő emlékek feltárásának fontosságára. Blaskovich János igen széleskörű műveltséggel rendelkezett. A sokirányú érdeklődés mellett a magyar írásművészetben is helyet kért gondolatainak, alkotásainak. Valójában az elődök példáját követte, akik őrzői és továbbadói voltak a különböző kultúráknak. Blaskovich Jánosnak tárcacikkei, irodalmi elbeszélései, történeti témájú dolgozatai, tudósításai tanúskodnak arról, hogy igen széleskörű, haladó szellemű köznemes volt. Az 1920-as és az 1940-es években rendszeresen publikált a Budapesti Hírlap és a Pesti Hírlap című országos napilapokban. Az 1930-as években elbeszéléseivel rendszeresen részt vett az Új idők című közkezdvelt irodalmi újság pályázatán. Egy alkalommal *A vadállat* című elbeszéléseivel az első díjat is elnyerte. A Tápió mentiek az 1950-es 1960-as években találkozhattak kisebb írásaival, népszerűsítő cikkeivel a Pest Megyei Hírlap nagykáta mellékletében, 1952 és 1967 között természetesen személyesen is a tápiószelei múzeum megtekintésekor. Az idősebb nemzedék emlékezetében élénken élhet a mosolygós, ősz hajjú, szakállas bácsi kedves vezetése, hiszen a „régiségek szereimese” hetven-nyolcvan évesen is fáradhatatlan energiával mutatta meg a Blaskovich gyűjtemény kincseit, a tápiószelei múzeum értékeit. Vendégként és nem egyszerű látogatóként érezhette magát az ide betérő.

Ezt a közönségkapcsolati formát, ezt a szellemiséget kívánja tovább ápolni és örökíteni a múzeum mai személyi állománya, valamint az intézmény köré szerveződött baráti kör. Ezért adja ki az egyesület a Blaskovichok emlékezete című tanulmánykötetet, ezért kap ma is részletes tárlatvezetést minden egyes látogató. A közvetlen kapcsolatteremtés, a múzeumi tárgyakhoz kötődő ismeretanyag személyes, szóbeli közvetítése a múzeumok többségében nem jellemző (csak csoportok és csak előzetes bejelentésre igényelhetik), de a tápiószeleiek ebben is Blaskovich János által kialakított módszert, e nemes hagyományt folytatják.

Gócsáné Móró Csilla

Gyerkes Mihály székelyföldi tanító, a gazdasági ismeretek oktatója

A 89. életévét taposó id. Nagy Józsefnél húsz évvel ezelőtt egy olyan régi csoportfényképet találtam, amit 1933. március 14-én készítettek az első korondi gyümölcsstermesztő tanfolyam huszonnyolc résztvevőjéről; közülük ma már csak Bíró Áron, id. Nagy József és Venczel József él.¹

Ettől az időtől beszélhetünk Korondon korszerű gyümölcsstermesztésről, mert ekkor létesített egy-egy nagyobb területű szakszerű gyümölcsöst Bartha József tanító és Gyulai Árpád unitárius pap, valamint a tanfolyam többi résztvevője. Az akkor ültetett fákból sok még ma is nagyon jól terem, ellátja a családokat változatos fajtájú gyümölccsel, még cserekereskedésre is jut belőle. A kététes tanfolyamot a Székelyudvarhelyről kijáró Gyerkes Mihály tanító tartotta, aki az 1931-ben megjelent saját szakkönyvét „A legújabb gyümölcsstermesztés”-t adta hallgatói kezébe.

Ki lehetett ez az izig-vérig „igazi tanító”, akit a Gagy-, Nyikó- és Homoród mentén több mint húsz településen tartott ilyen tanfolyamot? A legutolsót 1942 telén Hodgyában, ahol annyira megfázott, hogy pár hónap múlva elhunyt.

¹ Szűcs Lajos: Korondi gyümölcsstermesztőknek emlékeztetőül. Udvarhelyi Híradó. 1997. március 12.